

A fordítás alapjául szolgáló kiadás:
ANTHONY BURGESS: *Earthly Powers*
Harmondsworth, Penguin Books, 1981

Fordította, a jegyzeteket és az utószót írta:
BÉNYEI TAMÁS

A fordítást az eredetivel összevetette:
FARKAS ÁKOS

Cartaphilus Könyvkiadó, Budapest, 2008
Felelős kiadó: Szász Zsolt

Copyright © The estate of Anthony Burgess
Copyright © First published by Hutchinson and Co.
(Publishers) Ltd 1980
Copyright © Liana Burgess, 1980

Hungarian translation © Béneyei Tamás, 2008

ISBN 978-963-266-077-6

[1]

Nyolcvanegyedik születésnapom délutánja volt; épp ágyasommal heverésztem, amikor Ali bejelentette, hogy megérkezett az érsek.

– Rendben van, Ali – pihegtem spanyolul legnagyobb hálszobánk csukott ajtaján keresztül. – Vezesd a bárba, és kínáld meg valamivel!

Tizenkét évvel ezelőtt vonultam vissza a regényírói messzerejétől. Mindazonáltal, ha történetesen ismerik munkáimat, és ha most veszik a fáradságot, és újraolvassák az első mondatot, kénytelenek lesznek beismerni: semmit nem veszítettem abból a képességemből, hogy kifundáljak valami olyasmit, amit *hatásos kezdésként* emlegetnek. Pedig igazából nincs ebben semmi kitaláció. A valóság olykor a művészet kezére játszik. Abban, hogy a nyolcvanegyedik születésnapomat ültem, aligha kételkedhettem: ha akartam volna, sem feledkezhettem volna meg róla, erről gondoskodtak az egész délelőtti özönlő gratuláló táviratok. Geoffrey-ről, aki most már épp kissé szűk nyári pantallójába próbálta belepréselni magát, joggal vélhettem, hogy nemcsak a titkárom, de egyúttal afféle Ganümédészem vagy férfiszeretőm is. A spanyol *arzobispo* szó pedig kétségkívül azt jelenti: érsek. Nem sokkal múltatott négy óra ezen a júniusi máltai délutánon – hogy egészen pontos legyenek, és hogy a kíváncsiaknak megspóroljak egy kukkantást a *Ki kicsodába*, huszonharmadikán.

Geoffrey túl sokat izzadt, és rohamosan hízott (vajon miért mondunk ilyeneket, hogy rohamosan? Geoffrey-től mi sem állt távolabb, mint a rohanás). Azt hiszem, túlságosan könnyű élet volt ez egy harmincöt éves ifjoncnak. Sokáig már nem halogathatjuk, hogy végleg búcsút intsünk egymásnak: ez a világ rendje. Geoffrey nem fog repesni, ha meglátja a végrendeletemet.

– A szemétláda! Nahát, édes, azok után, amit tettem érte! – Hát én is teszek érte valamit, de csak posztumusz. Posztumusz.

Egy ideig még ott feküdtem az ágyon, fehéren, mezteletlenül, májfoltos bőrrel, aszottan és csontsoványan; egy cigaret-

tát pöfékeltem, amelynek igazából posztkoitalisnak kellett volna lennie, de nem volt az. Geoffrey fújtatva szandált húzott, három hájredőbe gyűrve alhasát, aztán belebújt térdét verő, virágmintás ingébe. Végül elrejtőzött napszemüvege mögé; az övé is a szemüvegeknek ahhoz az arcátlan fajtájához tartozott, amely két fémes, domború tükröt villant vissza a világra. Tisztán megszemlélhettem bennük nyolcvanegy éves arcomat és nyakamat: olyasvalakinek a híresen komor vonásait, aki mindig nagyon felfokozottan élte meg a tapasztalatait, a hús és zsír védőburok híján kábelként kitüremkedő inakat, az állkapocs anatómiáját, a Dunhill szipkában pihenő Fribourg and Treyer cigarettát, amely egy letűnt korhoz jelentett kapcsolatot, amikor a dohányzást még elegánsan volt szokás művelni. Különösebb rossz érzés vagy neheztelés nélkül szemléltem a kettős tükröképet, miközben Geoffrey fecsegett:

– Kíváncsi vagyok, mit akar az érsek. Lehet, hogy elhozta a kiátkozásról rendelkező bullát. Persze nyilván valami csiricsaré csomagolópapírban.

– Hatvan évet késett vele – mondtam. Odaadtam Geoffrey-nek a félig elszívott cigarettát, hogy elnyomja valamelyik ónix hamutartómban, és feltűnt, hogy még ez az aprócska szívesség is mennyire nehezére esik. Felkeltem: meztelenül, májfoltos bőrrel, aszottan és csontsoványan. A névleges illendőséget betartandó olyan pantallót viseltem, amely korántsem volt szűknek mondható. A begónia- és orchideamintás ing nevetségesen festett egy korombeli férfin, Geoffrey gúnyolódásainak azonban már rég kihúztam a méregfogát a következő megjegyzéssel:

– Drága fiam, lassan hozzá kell szoktatnom magam a tisztelgő inflorációhoz. – A kifejezés még 1915-ből származott. A Lamb House-ban¹, Rye-ban hallottam, mégsem *echte* Henry James, hanem sokkal inkább az *echte* Meredith-t gúnyoló Henry James. Épp az 1909-es évet idézte emlékezetébe, amikor is az történt, hogy Meredith túl sok virágot kapott valami hölgyeménnytől. – Tisztelgő infloráció, ha-ha-haaó – James öblösen kacagott, megjátszott jókedvvel.

– Hát akkor biztosan a *hívek* jókívánságait hozta.

¹ Henry James háza.

Egy cseppet sem tetszett az, ahogy Geoffrey szinte füttyülve hangsúlyozta a szót. Hangsúlyában valahogy ott bújkált a szex, és ezzel együtt az ő szégyentelen hűtlenkedései. A *hűséges* szó, amelyet egyszer sírva ejtettem ki előtte, számomra olyasfajta erkölcsi komolyságot hordozott, amely Geoffrey nemzedékének már csak affektált szellemeskedés tárgya volt.

– A *híveknek* – füttyültem vissza – tilos az én könyveimet olvasni. Főleg itt, Szent Pál szent szigetén. Itt én erkölcstelen vagyok, anarchista, agnosztikus és a ráció híve. Azt hiszem, sejtem, mit akar az érsek. És épp azért akarja, mert ilyen vagyok.

– Mert te olyan nagyokos vén ördög vagy, mi? – A kettős tükrőben megcsillantak a Triq Il-Kbira (jelentése: utca, a nagy, illetve Fő utca) aranyszínű kövei a nyitott ablak túloldalán. Csak ennyit feleltem:

– Rengeteg megválaszolatlan levél van a lenti szobában, amelyet az irodádnak nevezel. Már halálra idegesített a lustaságod, és magam bontottam ki néhány ropogós, frissen kézbesített levelet. Az egyiket vatikáni bélyeg volt.

– Á, elmész a picsába! – mosolygott Geoffrey, vagy legalábbis úgy tűnt; a szemét természetesen nem láthattam. Aztán enyhe pöszeségemet kigúnyolva megismételte: – Halálra idegesített a lustaszágod. – És megint eleresztett egy káromkodást, ezúttal duzzogva.

– Azt hiszem – hallottam, és közben utáltam saját szenilis, száraz hebegésemet –, jobb lenne, ha a jövőben egyedül aludnék. Az én koromban már *így illendő*.

– Na mi van, édes, kezdesz szembenézni a tényekkel?

– Miért van az – kérdeztem remegve, miközben a nagy kék falitükör előtt állva ritkás hajamat fésültem hátra –, hogy a te szádból minden kisszerűnek és mocskosnak hangzik? Melegség. Vigasztalás. Szeretet. Szerelem. Hát mocskos szavak ezek? Szeretet, szerelem. Mocskos szavak?

– *Szívügyek* – mondta Geoffrey, és mintha megint mosolygott volna. – Vigyáznunk kell arra a túlkoros szívattyúra, nem igaz? Hát jó. Hasítsuk ketté nyoszolyánkat, és aludjunk mindketten a saját külön ágyunkban. De ha éjszaka felsírsz, ki fogja meghallani?

Wer, wenn ich schrie... Ki is mondta vagy írta ezt? Hát

persze, az a szegény, hatalmas és halott Rilke². Láttam sírni egy trieszti kiskocsmában, nem messze a városi akváriumtól. A könnyek főként az orráról folytak, amelyet az ingujzába törölt.

– Sosem esett nehezedre, hogy nyugodtan aludj, miközben én hánykolódom – feleltem. – Elég nyugodtan ahhoz, hogy még a bökdösésekre se ébredj fel. – Aztán, szégyenletesen elcsukló hangon: – Hűség, hűség. – Már megint kis híján elsírtam magam, oly sok mindennel volt terhes ez a szó. Eszembe jutott szegény Churchill, aki nagyjából annyi idős korában, mint most én, sírva fakadt az olyan szavak hallatán, mint például a *nagyság*. Azt mondták, érzelmileg labilis: a szenilisek betegsége.

Geoffrey szája most nem mímelt mosolyt, és állát sem szegezte előre erőtlen dacossággal. Arcának alsó felén inkább valami szánalomféle tükröződött, felső részén pedig az én megkettőzött, megtört énem. *Nyomorult vén szaros*, mondhatja most magában, és később talán, a Corinthia Palace Hotel bárjában egy barátnak vagy talpnyalónak: *nyomorult, rozoga, szenilis, magányos, impotens vén trotty*. Nekem pedig, aggodalmaskodó élenkséggel:

– Semmi baj, édes. Rendesen felhúztad a slicced? Jól van.

– Úgysem látszana. Ha már így inforáltattam.

– Nagyszerű. Akkor hát öltük fel a köztisztelőben álló erkölcstelen író álorcáját. Őrseksége már vár bennünket. – S kinyitotta a tágas emeleti szalonba vezető súlyos ajtót. Ennyi idősen nincs az a fény és hőség, amit el ne tudtam volna, el ne tudnék viselni, és most a dél mindkét adománya csak úgy áradt befelé a szélesre tárt és redőny nélküli ablakszárnyak között, akár egy sztereóban felzendülő Rossini-finálé. Jobbra Lija háztetői és száradó ruháinak tarkasága, egy elhaladó busz, civakodó gyerekek; balra, a kristálydíszeken, a szobrokon és az emeleti teraszon túl, a narancs- és citromfáimat permetező öntözőberendezés sziszegése és berregése. Más szóval hallottam, hogy zajlik az élet, s ez megnyugtató érzés volt. Talpunk hűvös márványon taposott, aztán súlyos,

2 Rilke első Duinói elégiájának kezdősora: „Wer, wenn ich schrie, hörte mich denn aus der Engel Ordnungen?” Szabó Ede fordításában: „Ő, melyik angyal hallana meg, ha kiáltok, az égiek rendjeiből?”

fehér jegesmedvebőrön, márványon, bőrön s megint márványon. A túloldalon állt a William Foster csembaló, amelyet még egykori barátom és titkárom, a hűtlen Ralph számára vettem; középső húrjai közül elszakadt néhány Geoffrey egyik részeg, hisztériás rohama során. A falakon nagy kortársaim festményei – most mesésen sokat érnek, de mind-egyiket olcsón vásároltam, amikor, bár még fiatalon, magam mögött hagytam a küzdelmes éveket. A vitrinekben megannyi *objet d'art* vagy *bibelot* kellette magát: jáde, elefántcsont, üveg és fém. Furcsa, hogy a francia kifejezések, miközben nem tagadták e tárgyak trivialisát, valahogy mégis megtisztították őket tőle. A siker kézzelfogható gyümölcsei. A valódi küzdelemből, a formával és a kifejezéssel folytatott harcból vesztesen kerültem ki.

Édes istenem – a *valódi* küzdelem? Lassan kezdtem egészen úgy gondolkozni, mint egy író, nem pedig mint egy – mégoly szenilis – emberi lény. Mintha a nyelv meghódítása számítana. Mintha létezne bármi is, ami végső soron fontosabb a kliséknél. Hű, hűség, hívek, hívők. Nem sikerült hűségesnek maradnod. Elbuktál, bűnbe estél: a hűtlenség bűnébe. Hiszem, hogy az embernek hűségesnek kell lennie mindahhoz, amiben hisz. Gyűljön ide minden hívő.³ Ez a sor karácsonykor még mindig könnyes nosztalgia-rohamot tudott előidézni bennem. Apám rendelőjének falán ott lógott annak az anekdotikus borzalomnak a reprodukciója – de mégsem, ki vagyok én, hogy borzalomnak nevezem? –, a tágra nyílt szemű katona csak áll az őrhelyén, míg Pompeji elpusztul.⁴ A halálig hű. Lássuk hát a *hívek* jókívánságait. A homoszexuálisok világának bonyolult nyelvezete van, törékeny, olykor mégis kegyetlenül pontos, amely a másik világ kliséiből állt össze. Nos, *cher maître*, íme sikerének kézzelfogható gyümölcsei.

Geoffrey csoszogva csatlakozott hozzám, és egy ütemre lépett velem, mintha ezzel is hangsúlyozni akarná – jaj, édesem – szárnyszegédi státusát. Egymás mellett, lépcsőfokról

3 Az egyik leghíresebb angol karácsonyi ének kezdősora („O come all ye faithful”). A latinból fordított dal, amelyet John Wade-nek tulajdonítanak (1743), eredetileg egyházi himnuszak készült.

4 Edward Poynter viktoriánus festő rendkívül népszerű festményéről van szó („Faithful unto Death”, „Hűség mindhalálig”, 1865).

lépcsőfokra, komikus összehangoltsággal ereszkedtünk le a márvány lépcsősoron. Tágas lépcsőfordulóra jutottunk le, rajta Jakab-korabeli üveges szekrény, amelyben különleges üveg poharak rejtőztek – *képzeld*, édesem, használjuk is, abból kortyolgatjuk a nedűt –, és egy tizenharmadik századi sakkasztal, mexikói obszidiánból faragott figurákkal (ez csak kirakat, édesem – *játszani* már rég nem tud semmivel), aztán jobbra fordultunk, hogy nekivágjunk az utolsó lépcsősornak. Ránéztem a lépcső mellett függő aranyozott máltai órára: még három óra sem volt rajta.

– Nem jöttek el megjavítani – mondtam, és hallottam a saját hangomban remegő nyugós ingerültséget. – Már három napja. Persze nem mintha számítana.

Három lépcsőfoknyira voltunk a földszinttől. Geoffrey megkocogtatta az órát, mintha barométer volna, aztán úgy tett, mint aki behúz neki egy jó nagyot.

– Szar egy hely ez. Utálom és rühellem ezt a szar helyet.

– Hátha idővel megszokod, Geoffrey.

– Máshová is mehettünk volna. Máshol is vannak szigetek, ha már mindenáron valami kibaszott szigetet akartál.

– Majd később megbeszéljük – mondtam. – Most vendégeink vannak.

– A rohadt életbe, ott maradhattunk volna Tangerben. Legyűrtük volna valahogy azokat a szemeteket.

– Legyűrtük? Nem én kerültem bajba, Geoffrey, hanem te.

– Hát igazán csinálhattál volna valamit. *Hűség*, egy nagy francot! Nekem te ne beszélj *hűség*ről!

– Csináltam valamit. Elhoztalak Tangerből.

– De mért pont erre a kurva szigetre? A kurva papok meg a kurva rendőrség kurva jól összedolgoznak.

– Éppen két *kurva pap* vár bennünket odalent. Mérsékd magad.

– Lehet, hogy te itt akarsz meghalni, de én kurvára nem ezt tervezem.

– Valahol meg kell halni, Geoffrey. Málta ésszerű kompromisszumnak tűnik számomra.

– És mi a bűdös francért nem tudsz meghalni Londonban?

– Adók, Geoffrey. Örökösödési illeték. Éghajlat.

– Hogy az isten rohassza meg ezt a kibaszott szar helyet!

Könnyed léptekkel letipegtem a maradék három lépcsőfokon, Geoffrey pedig tovább káromkodott és átkozódott, de most már csak az orra alatt mormogva. Három lépésre tőlünk, egy kifélt virágoktól roskadozó kínai váza áldott árnyékában, a motoros táviratkihordó által kézbesített jókívánságok újabb halma hevert egy ezüsttálcán. A bár az előcsarnok túlsó oldalán volt, jobb kéz felől; egyik oldalán annak az irodának a romjai, amelyben Geoffrey henyélt a titkári teendők ellátása helyett, másik oldalán pedig az én pedánsan tiszta és rendezett dolgozószobám. A bár és a dolgozószoba közötti falon lógott a Georges Rouault: odafirkantott, csúf balerina, türelmetlen, vastag ecsetvonások és keserű lavírozás. Annak idején Párizsban Maynard Keynes nagyon istenkedett, hogy mindenképpen vegyem meg. Ő aztán tényleg mindent tudott a piacokról.⁵

[2]

Őkegyelmessége egész otthonosan érezte magát a bárban. Arra számítottam, hogy mire leérek, kínosan fészkelődik majd az egyik asztalnál, előtte érintetlen narancslé, ehelyett azonban az egyik velűrbőr bevonatú bárszéken gubbasztott a pultnál, takaros lábacska a bárszék lábtámaszán, takarostizta kezecskéjében pedig minden jel szerint egy pohár tiszta skót whisky. Fennhangon és nyájasan beszélgetett Alival – aki fehér zakójában a pult mögött állt, és csaposi feladatokat látott el –, méghozzá, legnagyobb megrökönyödésemre, Ali saját anyanyelvén. Csak nem a pünkösdi paraklétosz ajándéka? Aztán eszembe jutott, hogy a máltai és a maghrebi arab dialektusok közeli rokonságban állnak egymással. Amikor meglátott, Őkegyelmessége lekászálódott a bárszékről, és széles mosollyal, angolul üdvözölt.

– Végre találkozhatunk, Mr. Toomey. Rendkívül nagy megtiszteltetés és öröm számomra. Tudom, hogy az egész közösség nevében beszélek, amikor boldog születésnapot kívánok önnek.

⁵ John Maynard Keynes (1883–1946) angol közgazdász, a Bloomsbury-kör egyik tagja.

Egy kormos képű, felettesénél egyszerűbb papi öltözéket viselő fiatalember is odakiáltott a másik sarokból:

– Isten éltesse, uram! Nagy megtiszteltetés, hogy személyesen köszönhetem fel.

A bár nem volt nagy, felesleges volt kiabálni, de sok máltai még akkor is abnormálisan magas és erős hangon beszél, ha történetesen suttog. A fiatal pap épp a bekeretezett fényképeket nézegette a falon, mindegyik engem ábrázolt, a legkülönbébb hírességek oldalán: Chaplinnal Los Angelesben, Thomas Mann-nal Princetonban, Gertrude Lawrence-szel egyik hosszas londoni tartózkodásom végnapjaiban, H. G. Wellsszel (oldalán természetesen Odette Keun) Lou Pidouban,¹ Ernest Hemingway-jel Key West közelében a *Pilar* fedélzetén. Színházi sikereimre emlékeztető bekeretezett plakátok is voltak közöttük: *A siker rögzös útja*, *Istenek a kertben*, *Oedipus Higgins*, *Törj, törj, törj*, és mások is. A két egyházi férfiú örvendezve emelte poharát a köszöntésekre. Aztán Őkegyelmessége a pultra tette whiskyjét, és kissé cammogó léptekkel, némileg félszegen indult el felém, jobb kezét a gyűrűsókóló pózhoz megfelelő magasságban előrenyújtva. Kezet ráztam vele.

– A káplánom, Azzopardi atya.

– A titkárom, Geoffrey Enright.

Az érsek néhány évvel fiatalabb volt nálam, szemmel láthatóan életerős férfi, noha kerekded arcú; bőre épp kekedtsége miatt szinte teljesen ráncatlan. Barátságos bizalmatlansággal szemléltük egymást; mesterségünk éket vert közénk, korunk viszont közel hozott egymáshoz bennünket. A magam frivol módján megjegyeztem magamban, hogy elegen lennének egy jó kis pókerpartinhoz – két pár, Ali persze kizárva. Odaszóltam Alinak spanyolul:

– Gin és tonik. Aztán elmehetsz.

¹ Gertrude Lawrence (1898–1952) a harmincas és negyvenes évek ünnepeit színpadi színésznője volt mind Londonban, mind a Broadwayn. A Lou Pidou-nak keresztelt (jelentése provanszál nyelven: „a kincs”) villát az egyébként nős H. G. Wells és szeretője, az osztrák írónő Odette Keun építtette afféle szerelmi fészeknek Dél-Franciaországban, a Côte d’Azur közelében. A húszas és harmincas években valóban megfordultak itt angol írók, mint például Arnold Bennett vagy Aldous Huxley.

Őkegyelmessége már a három asztal egyikénél ült, először kiürítette poharát, aztán kedélyesen billegette a markában. Tökéletesen otthon érezte magát. Végül is az ő érseki egyházmegyéje. Én kezdtem a beszélgetést:

– Lehet, hogy túl korán van még az iváshoz. Nem kérnek teát?

– De igen! – kiáltott fel a káplán, s nagy hévvel felénk fordult, elszakadva a Grauman kínai színháza előtt pózoló Mae Westtől és persze tőlem. – Nagyon jólesne egy tea.

– Italt – nyilatkozott az érsek. Majd máltai-maghreb dialektusban odaszólt Alinak, hogy még egyszer ugyanazt kéri. És hogy – mintha ezt mondta volna – Ali utána elmehet.

– Igazán gyönyörű ház – mondta. – Gyönyörű a két kert és a gyümölcsös. Gyakran jártam itt. Sir Edward Hubert Canning idejében. A megboldogult Mrs. Tagliaferro idejében. Tudom, hogy Azzopardi atya nagyon szívesen megnézne mindent bent a házban és odakint, mindent, ha Mr..., ha az ön fiatal barátja, aki tükröt hord a szemén, körbevezetné. Fitalok, nem igaz, Mr. Toomey? Fitalok. A házat, ezt talán tudja, de az is lehet, hogy nem, 1789-ben építették, amikor Bonaparte meghódította a szigetet. Elzavarta a Lovagrendet. Megpróbálta korlátozni vagy zsugorítani az egyház hatalmát. – Őkegyelmessége komoran kuncogott. – De nem járt sikerrel. A máltaiak nem kértek belőle. Incidensek is voltak. Halálesetek is.

Elvettem Alitól gin-tonikomat, és odavittem az asztalhoz. Az érsekkel szemben ültem le; ő már megkapta nagy adag, tiszta Claymore-ját.

– Nos hát – mondtam Geoffrey-nek –, megkaptad az utasításaidat. Vezesd körbe... hmm... őtisztelendőségét, mutasd meg neki a házat és a kertet. És kínáld meg teával. – Azzopardi atya ideges sietséggel felhőrpintette poharából maradék italát, akármi volt is az, és köhécselni kezdett. Geoffrey túlzott energiával püfölte a hátát, minden újabb csapás előtt ezt ismételve:

– Én vétkem, én nagy vétkem, én igen nagy vétkem.

– Geoffrey – szóltam rá élesen –, ez nem vicces.

Geoffrey rám öltötte a nyelvét, és kivezette a köhécselelő Azzopardi atyát. Őkegyelmessége eleresztett még egy utolsó szemita viccet Alinak, aki nevetve kiment.

– Jó fiú – mondta Őkegyelmessége –, ez rögtön látszik. Fitalok – tette hozzá, arrafelé biccentve, ahonnan Geoffrey hangja és túlhangsúlyozott, a napfény és a zöld színek irányába távolodó szavai hallatszottak. Aztán így szól: – Gondolom, szoktak itt bridzselni. A szoba fekvése kitűnő a bridzshez. – Közben tekintetét végigjártatta az üvegekkel teli polcokon. – Ártalmatlan és civilizált időtöltés. – Felemelte hájas kezét; úgy tűnt, a mozdulattal egyszerre áldja meg a kártyajátékot és fejezi ki sajnálkozását afölött, hogy ő a maga részéről sajnos soha nem tud majd igent mondani, ha netalán játszani hívnák ide. – Játsoztam. De már nem játszom. Őszentsége is szívesen játszott egykor. Utóbb persze a sok munkától már ő sem jutott hozzá. De ez bizonyára nem újdonság önnek. – Szerényen elmosolyodott, úgy gondoltam, azért, hogy jelezze, azért mégsem gondolja olyan komolyan az összevetést.

Úgy tűnt tehát, hogy – miként a vatikáni levél előre jelezte – a látogatás témája a nemrég jobblétre szenderült Őszentsége lesz.

– Amikor Carlo oly magasra emelkedett – kezdtem –, már rég felhagyott a briddzsel. Ahogy ön is mondja, túl sok volt a munkája. De valamikor kiváló játékos volt – nagyon okos és nagyon elszánt. Tudja, mint Mrs. Battle².

Őkegyelmessége még nem hallott az illető hölgyről.

– Hát igen, meghiszem azt. Okos és elszánt. De annyira emberi is, vagy az emberséges a jó szó? Talán mindkettő. S mindemellett még szent is volt. – Önkéntelen megilletődöttséggel nézett rám. Én *Carlót* mondtam.

Gondoltam, elsütök egy viccet arról, hogy a bridzshez nincs védőszentje, de olcsó és méltatlan dolog lett volna. Ehelyett inkább azt mondtam:

– Természetesen hallottam a felterjesztésről. Gondolom, még sok a tennivaló.

Őkegyelmessége intett a szabad kezével.

– Amit mondtam, azt természetesen, természetesen...

– Proleptikusan értette?

² Charles Lamb egyik (Elia álnéven írt) esszéjének főhőse, a kártyajátékot halálosan komolyan vevő Mrs. Sarah Battle („Mrs. Battle's Opinion on Whist”).

– Ön az angol nyelv mestere, Mr. Toomey. Attól tartok, számomra mindig is idegen nyelv marad. A protestánsok nyelve, ha nem haragszik. Hogy ön nagy mestere a nyelvnek, az köztudott. Természetesen kevés időm jut az olvasásra. De gyakran hallottam, hogy ön az angol nyelv mestere.

– Ez is olyasmi, amiről a legtöbb máltai csak másodkézből szerezhet tudomást. Persze azok, akiket egyáltalán érdekel. Azt ugyanis, hogy ők maguk döntsék el, megtiltották nekik, ha nem tévedek.

– Ó, azért akad néhány a könyvei között, amelyeket engedélyeztek. Ennyit tudok. De meg kell óvni a népünket, Mr. Toomey. Azt hiszem azonban, hogy hamarosan kicsit enyhülhet majd a cenzúra. Új szellem járja be Európát, és persze Máltát is, ühüm. Már szabadon megvásárolhatók például az ateista monsieur Voltaire könyvei. Franciául is.

– Deista volt, nem ateista. – Tudtam, hogy miért jött, de úgy döntöttem, hasznot húzok megjátszott tudatlanságomból. – Érsek úr – kérdeztem –, ugye jól gondolom, hogy nem lelkipásztori minőségében van itt? Ön bizonyára jól tudja, hogy én is a hit kötelékében születtem. Úgy tervezem azonban, hogy meghalni hitetlenül fogok. Épp elég sokáig éltem a hit kötelékén kívül. Úgy véltem, tisztáznom kell, hogy pontosan milyen pozícióból beszélek. – Mégis gombóc volt a torkomban, amikor a *hit* szót kimondtam.

– Szóval úgy tervezi – felelt vidáman. – Ember tervez. – Majd így folytatta: – Nem, nem, jaj, dehogyis. Egy dolgot jól megtanultam, mind megtanuljuk, Őszentsége, a jobblétre szenderült pápa, hehe, nagyon okosan és nagyon elszántan tanított valamit, ez pedig nem más, mint hogy sokféle út vezet az üdvözüléshez. De hadd fogalmazzak másképp, Mr. Toomey. Ön *ismeri* az egyházat. Akármi legyen is ön most, az biztos, hogy nem protestáns. Bizonyos doktrínák, szavak, kifejezések – úgy hiszem, ezek jelentenek valamit az ön számára.

– Engedje meg, hogy töltsék még egy kis whiskyt – mondtam, felvettem a poharát, majd nehézkes mozdulatokkal felálltam. Öregember. – És engedje meg, hogy megkínáljam egy szivarral. Vagy cigarettával.

– Halálos cselekedet a dohányzás – mondta minden ironia nélkül. – A dohányzás megrövidíti az életet. Na jó, talán még

egy kortyot. – Kivettem magamnak egy cigarettát a pulton heverő, bőrborítású firenzei dobozból. Volt itt még egy nagy közép-afrikai tál, tele levélgyufákkal, a világ légitársaságaitól és hoteljeiből szerzett trófeákkal. Egyszer eljátszottam a gondolattal, hogy írok egy útikönyvet, amely a tálból találmokra elöszedett levélgyufák sorrendjén alapul majd, kicsit úgy, ahogy az a mocskos szájú Norman Douglas³ írta meg az önéletrajzát, a névkártyák véletlenszerű sorrendjére építve. A tervből nem lett semmi. Mégsem értelmetlen dolog egy e-féle, trófeákkal teli tál: tele van címekkel és telefonszámokkal, ráadásul egy öregember memóriájának nagy segítséget jelentenek az utazások kézzelfogható emlékei. A washingtoni Kennedy Központ legfelső emeletén található vendéglő, a La Grande Scène egyik gyufájával gyújtottam rá (833–8870). Semmiféle emlékem nem volt arról, hogy valaha is jártam volna ott. Pöfékeltem, megrövidítettem az életem. Aztán odaadtam Őkegyelmességének a whiskyjét. Nem köszönte meg, amikor elvette: a bizalmas viszony jele, vagy ilyesmi. Amikor újra leültem, így szólt:

– Vegyük például a *soda* szót. – Éles és értelmes tekintettel nézett rám.

– Ja, persze. Nos, igen, kaptam egy levelet vagy inkább levélkét régi bridzspartneremtől, Monsignor O'Shaughnessytől.

– Nahát, a bridzsről nem is tudtam! Érdekes.

– Monsignor O'Shaughnessy említette a személyes megközelítés előnyeit. Ésszerű, amit mondott. Bizonyos dolgok leírva nem festenek jól. Ennek ellenére úgy tűnik, hatalmas aktacsomót gyűjtöttek már össze a szentté avatáshoz szükséges bizonyítékokból. Egy olyan bizonyíték, amely egy közismerten hitehagyott megrögzött racionalistától és agnosztikustól származik, sokkal többet nyom a latban, mint egy talpig feketében járó, babonás öreg parasztasszony vallomása. Én legalábbis ezt a következtetést vontam le Monsignor O'Shaughnessy leveléből.

3 Norman Douglas (1868–1952) angol író, Toomey alakjának egyik lehetséges előképe. Douglast 1916-ban egy tizenhat éves fiú feljelentette szexuális zaklatásért, és az író ezután nagyjából önkéntes száműzetésben élte életét Olaszországban (főként Capri szigetén) és Franciaországban.

Őkegyelmessége kegyteljesen hintázott ülepén, gyűrűit villogtatva.

– Velem – mondta – akkor beszélt, amikor Rómában járt. Azért különös dolog, Mr. Toomey, el kell ismernie, sőt, egyenesen bizarr, ha ez a jó szó – már úgy értem, ön. Úgy értem, valaki, aki megtagadta Istent – ezt mondták a régi időkben, manapság óvatosabban fogalmazunk –, és mégis ilyen szoros kapcsolatban állt... úgy értem, írhatna egy könyvet, nincs igazam?

– Carlórol? Na de honnan tudja kegyelmességed, hogy eddig nem írtam? Egyébként sem engednék be Máltára, vagy tévedek? Kenneth Marchal Toomey könyve a jobblétre szenderült pápáról. Aligha lenne igazi... nos, vérbeli hagiográfia.

– Monsignor O'Shaughnessy említette, hogy ön már írt valami rövidebb dolgot. Akkor, amikor még ő is élt. Mielőtt még azzá vált, aki végül lett.

– Írtam egy bizonyos novellát – mondtam. – Egy papról, aki – nézze, érsek uram, a novellát ön is elolvashatja. Itt van a háromkötetes összegyűjtött elbeszéléseim között. A titkárom előkereshetne önnek egy példányt.

Rám nézett. Keserűség volt a tekintetében; vagy inkább szégyenkezés? Soha nem lenne szabad olyasmit mondani, hogy az embernek nincs ideje olvasni. Az ő szájából ez azt jelentette, hogy nincs ideje az enyémmel hasonló vállaltalan szemétre. De vannak olyan pillanatok, amikor még egy magas rangú egyházi embernek is illendő lenne készülni egy kicsit.

– Monsignor O'Shaughnessy – motyogta nagyon is máltaitlanul – tegnap telefonált, azt mondta, olvasta valahol, hogy ön ma ünnepli a születésnapját. Hogy ez a nap épp megfelelő alkalom lenne a látogatásomhoz. Azt mondta, megjelent ön-ről egy cikk az egyik angol újságban.

– A múlt vasárnapi *Observer*-ben. A cikket hivatalosan senki nem olvasta Máltán, a hátoldalán ugyanis gazdagon illusztrált cikk volt a női fürdőruhákról. A Luqa repülőtér cenzorai kivágták. Így aztán vele együtt kivágták az én születésnapjaim cikkemet is. A brit kormányzóság révén kaptam egy cenzúrázatlan példányt. A postaszákban jött, ahogy ők szokták mondani.